

ХВОРОБИ НАРЦИСУ І ЗАХОДИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЇХ РОЗВИТКУ

Вільчинська Л.А., кандидат с.-г. наук, доцент

e-mail: vilchynska.l.a@gmail.com

Подільський державний аграрно-технічний університет

До Червоної книги України віднесено нарцис вузьколистий – *Narzissus anqustifolius* Curtis.

Фузаріозна гниль цибулини. Збудник хвороби – гриб *Fusarium oxysporum* Schlecht. f. *narcissi* Bilai. Захворювання має найбільшу небезпеку в районах з теплим вологим кліматом. Поширене в Білорусі, в Україні, в Прибалтиці і у вологих субтропіках Чорноморського узбережжя Кавказу. Виявляється в кінці вегетації рослин при настанні жаркої погоди в затримці росту, пожовтінні і відмиранні кінчиків листя. На цибулинах проявляється у вигляді загнивання коріння і денця у вигляді шоколадно-коричневого фарбування луски. Загнивання поширюється по всій цибулині, уражені тканини буріють і руйнуються. На них утворюється білувато-рожеве спороношення гриба, яке складається з міцелію, макро- і мікроконідій і хламідоспор. Хвороба інтенсивніше розвивається при порушенні режиму зберігання цибулин, високій температурі і вологості. Розвиток хвороби прогресує при температурі 18-24°C. Зниження температури до 12-13°C обмежує ріст гриба.

Зараження відбувається через механічні пошкодження і молоді корінці, кінчики яких спочатку червоніють та відмирають. Основними джерелами поширення хвороби є ґрунт, в якому зберігаються хламідоспори, хворі цибулини зі слабким ураженням денця, які зовні не відрізняються від здорових цибулин, і рослинні рештки. Сприяють розвитку захворювання жарка погода, ослаблення рослин різними факторами, порушення мінерального живлення (надлишок фосфору і азоту). Органічні добрива також підсилюють розвиток хвороби. Мілке садіння, при якому цибулини перегріваються і втрачають свої захисні властивості, пізні викопування призводять до сильнішого ураження.

Склероціальна гниль. Збудник хвороби – гриб *Sclerotium tuliparum* Kleb. Хвороба відома в країнах Західної Європи і в Америці. Навесні утворюються слабкі, деформовані пагони. Тканини цибулин розм'якшуються, загнивають і покриваються білим ватоподібним міцелієм і склероціями гриба. Передається хвороба при контакті хворих цибулин зі здоровими.

Зберігається міцелій і склероції на рослинних рештках і в ґрунті. Збудник гнилі особливо шкідливий на культурі тюльпана. Проте при ослабленні нарциса може викликати їх загибель.

Пеніцильозна гниль цибулин. Збудник хвороби – гриб *Penicillium* ssp. (*P. corymbiferum* Westl. і ін.). Хвороба виникає при зберіганні цибулин з механічними пошкодженнями у вологих і теплих приміщеннях. Збудники гнилі проникають глибоко в тканини цибулини, які загнивають або дають слабкі сходи.

Плямистість листя або стагноспороз. Збудник хвороби – гриб – *Stagonospora curtisii* (Berk.) Sacc.

Рідкісне захворювання нарцису переважно в південних районах країни. Хвороба поширюється на ослаблених рослинах, при порушенні агротехніки вирощування. Вражається листя, квітконоси, цибулини: на них утворюються довгасті буро-червонуваті плями, світліші по краях. При сильному ураженні листя засихає, що негативно позначається на формуванні цибулини. На плямах утворюється спорonoшення гриба – кулясті пікніди розміром 120-190 мкм в діаметрі, з сосочкоподібним продихом. Спори безбарвні, довгасто-еліпсоїдні або циліндричні, на кінцях заокруглені, розміром 10-24 × 4-7,5 мкм, прямі або зігнуті, з 1-3 перегородками, злегка перетягнуті, з численними крапельками масла.

Сприяють розвитку хвороби тепла і волога погода і тривале вирощування нарцису на одному місці, внаслідок чого відбувається накопичення інфекції і поширення хвороби.

Зимують міцелій або пікніди на уражених цибулинах і рослинних рештках.

Мозаїка. Вірусне захворювання проявляється ранньою весною під час цвітіння у всіх районах вирощування нарцису, одне із найпоширеніших і найшкідливіших. Характерною рисою є штрихуватість листя у вигляді жовтуватих і ясно-зелених повздовжніх смуг. При багаторічному ураженні квітконоси деформуються, квітки дрібніють, втрачають форму і бутони часто не зацвітають. На пелюстках квітів з'являються блідо забарвлені, напівпрозорі плями і штрихи. Мозаїкою частіше вражаються трубчасті, велико- і дрібнонокорончаті, махрові нарциси. Хвороба передається соком хворих рослин при зрізуванні квітів і попелицями. Насінням і ґрунтом інфекція не передається. Зберігається вірус у цибулинах.

Заходи попередження розвитку хвороб нарцису:

1. Збір та утилізація рослинних залишків.
2. Дотримання зміни культур.
3. У період вегетації вибракування хворих рослин разом з цибулинами.
4. Перед висадкою цибулин у ґрунт проводити їх протруювання дозволеними препаратами проти фузаріозної і склероціальної гнилей, стагноспорозу.
5. В період вегетації проводити обприскування рослин дозволеними препаратами при появі перших ознак хвороб.
6. Зберігати цибулини за температури 12–15°C в сухому добре провітрюваному приміщенні.
7. Проти вірусних хвороб проводять боротьбу з попелицями – переносниками інфекції, вибраковують хворі рослини разом із цибулинами.

Список використаної літератури

1. Кирик М.М., Шевчук В.К., Піковський М.Й., Яколюда С.М. Азаїкі С.С. Хвороби квіткових і декоративних рослин. К. Фенікс, 2019. С. 182–185.
2. Шевчук В.К. Фітопатологія. Курс лекцій. Навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2009. 192 с.